

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

Кременецький місцевий центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

«Як визнати заповіт недійсним?»

Заповіт – це особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті і його здійснення через представника не допускається.

Право на заповіт має фізична особа тільки з повною цивільною дієздатністю, тобто фізична особа може набувати і здійснювати будь-які цивільні права та брати на себе й виконувати будь-які цивільні обов'язки, а також нести відповідальність за їх порушення.

Вимоги до форми заповіту визначені у статті 1247 Цивільного кодексу України, відповідно до якої заповіт має бути складений у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складання, дати та місця народження заповідача, особисто підписаний заповідачем та посвідчений нотаріусом. Якщо у населеному пункті немає нотаріуса, заповіт, крім секретного, може бути

посвідчений уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування. Також, при необхідності, заповіт може бути посвідчений іншою посадовою чи службовою особою, наприклад: у лікарні – головним лікарем, в пунктах дислокації військових частин – командиром та ін.

Згідно з частиною 2 статті 1235 Цивільного кодексу України заповідач може без зазначення причин позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом. Про те, заповідач не може позбавити права на спадкування осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Про те, суд може визнати заповіт частково недійсним в тому випадку, якщо спадкодавець позбавив права на спадкування осіб, які мають право на обов'язкову

частку у спадщині, а саме: малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки.

Недійсні заповіти поділяються на нікчемні та оспорювані.

Нікчемним є заповіт, якщо його недійсність прямо встановлена законом, наприклад, заповіт складений особою, яка не мала права на це майно або складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення.

На відміну від нікчемного заповіту, недійсність оспорюваного заповіту прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує дійсність заповіту на підставах, встановлених законом.

За загальним правилом заповіт може бути визнаний недійсним, якщо буде встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі. Це означає, що заповіт складено у момент, коли особа не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними або заповідач перебував під чийось тиском, впливом обману, погрози насильства, якщо оформлення його було вимушеним, написаним під час небезпечної для життя хвороби або внаслідок важких обставин.

Отже, підставами визнання недійсним заповіту є:

- ✓ складання заповіту особою, яка позбавлена дієздатності або її дієздатність обмежена;
- ✓ складання заповіту особою, яка не мала право розпоряджатися майном;
- ✓ складання заповіту з порушенням вимог щодо його оформлення та посвідчення;
- ✓ при складанні заповіту волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі, або було вчинене під впливом.

Недійсним може бути визнаний як весь заповіт, так і його частина (окреме розпорядження), при цьому недійсність окремого розпорядження заповіту не має наслідком недійсності всього заповіту.

Визнати заповіт недійсним можливо лише через суд, подавши позовну заяву до районного суду за місцем відкриття спадщини (смерті заповідача).

Звернутися до суду з позовом про визнання недійсним заповіту може лише особа, права та інтереси якої порушено заповітом.

Такими особами можуть бути:

- спадкоємці з обов'язковою часткою у відповідності до вимог статті 1241 Цивільного кодексу України;
- спадкоємці за законом, які у разі відсутності заповіту отримали б у спадок майно;
- спадкоємці за іншим заповітом (у разі складання спадкодавцем декількох заповітів);
- особа, на користь якої було зроблено заповідальне розпорядження.

Право на пред'явлення позову про недійсність заповіту виникає лише після смерті заповідача.

Для того, щоб довести, що заповідач на момент підписання заповіту не розумів значення своїх дій та не міг керувати ними, необхідно проводити посмертну судово-психіатричну експертизу. Таку експертизу призначає суд за клопотанням однієї із сторін - учасників процесу.

В окремих випадках, за необхідності, судом також призначається почеркознавча експертиза.

Варто зазначити, що висновок експерта не є беззаперечним доказом і оцінюється судом у сукупності з іншими доказами, які нададуть сторони у справі.